

Når åbne dialoger skaber rum for nærvær

Artikel af Maria Bech og Gitte Jensen

Jeg sidder sammen med Maria på mit kontor, fordi jeg har bedt hende fortælle mig lidt omkring det seneste seminar på uddannelsen Åben Dialog, som hun har deltaget i. Maria er oprindelig fra Peru og har boet i Danmark i over 20 år. I Peru læste hun psykologi og ville have uddannet sig videre til terapeut, hvis ikke hun var blevet dansk gift. Andre veje har bragt Maria til Parkvænget, hvor hun nu er ansat som Social- og Sundhedsassistent.

Hvilke tanker har du gjort dig om Åben Dialog, siden du sidst var på seminar? Maria sidder lidt inden hun svarer. Det lyder umiddelbart som et lille spørgsmål med et stort svar, siger hun og smiler. Lad mig tænke lidt. Jeg blev optaget af, hvordan jeg kan blive bedre til det, som jeg allerede tror, jeg gør godt. Så er jeg også blevet optaget af begreberne nærvær og refleksivitet.

Min optagethed kom som en selv-evaluering efter en øvelse på uddannelsen, hvor jeg havde vovet mig frem, som en del af et reflekterende team. Egentlig troede jeg, at jeg gik og reflekterede suverænt, Maria griner og fortsætter, men efter dén øvelse er min forståelse af refleksion kommet op til revision. Måske forstår jeg det bedre nu, i hvert fald i ånden af Åben Dialog. Men selv om jeg forstår det, kræver det stadig øvelse.

Prøv at sætte lidt flere ord på 'refleksivitet i ånden af Åben Dialog'. Jamen, det handler om at blive mere præcis i sproget og handlingerne. Konceptualisere begreberne. I Åben Dialog, dér reflekteres uden forbehold, der er ingen fastlagt dagsorden, ingen bagvedliggende mål. Her træder nærværet frem, fordi man er til stede i dét nu, der skabes i den dialogiske proces. I det fælles samvær skal der gerne skabes noget smukt - og det kan blandt ske ved at udholde stilheden og uvisheden. Maria sidder lidt og kigger ud i luften, det virker på mig, som om hun prøver at finde ordene til at tale videre.

Jeg er blevet optaget af, hvad der kan forstyrre nærværet mellem mennesker, fortsætter hun. Noget af det, der kan forstyrre, er manglende viden om rammerne for Åben Dialog. Det betyder at ledelse, kollegaer og beboere på Parkvænget skal have indsigt i måden at tænke og arbejde med tankegangen på. Det er fx

vigtigt at afstemme med andre, at åbne dialoger ikke nødvendigvis skal skabe et konkret produkt. Ingen deltagere i åbne dialoger, kender på forhånd udfaldet af samtalerne. Når man sætter en dialogisk proces i gang, skal alle indstille sig på at anerkende, at beboeren har et liv, i kraft af det liv, der er levet.

Hvordan kan du konkret gøre det? Prøv at forklare mig det med et eksempel. I situationer under en dialog, hvor jeg umiddelbart ikke kan forstå, hvad der kommer til udtryk, bliver opfordringen at stille mig åben og nærværende i nuet. Der er et budskab i at afkode og udforske, hvad den anden siger. Her melder min nysgerrighed sig. Så i den konkrete samtale forsøger jeg at 'stille mig ind på den anden' ved at stille åbne spørgsmål og ved at udforske det sagte. Jeg forsøger at indtage en ikke-vidende position.

Nu har vi bevæget os omkring nogle generelle betragtninger om arbejdet med åbne dialoger, kan du sige lidt om, hvordan du har overført disse tanker i din hverdag på Parkvænget? Det kan jeg godt, samtidigt er det vigtigt for mig at sige, at dét jeg planlagde, ikke gik som forventet. **Det er ok, prøv bare at folde det ud.**

Øst Første er netop blevet opdelt i 2 mindre teams. En beboer, som jeg har arbejdet sammen med, har valgt det team som jeg indgår i. Jeg gjorde mig nogle tanker om, hvordan hun kunne møde sit team, som gæst. Så jeg inviterede hende og forberedte hende på rammerne og sagde til hende, at dét rum hun og jeg har når vi taler sammen, ville blive udvidet med teamet. Beboeren sagde ja, og det hele kørte og jeg glædede mig.

Hvad gjorde du konkret? På selve dagen lånte jeg to af lænestole og stillede dem overfor hinanden og satte 4-5 stole i en halvcirkel omkring lænestolene, inde i mødelokalet. Det var et hensyn til beboeren, hun havde fortalt mig, at hun ikke lyst til at have øjenkontakt med os alle. Maria tegner opstillingen på et stykke papir på bordet.

Hvordan forberedte du dit team? Jeg sendte dem en mail. Jeg forklarede dem også om strukturen på mødet. Den første tid på mødet skulle være beboerens tid. Jeg ville åbne op for en dialog med beboeren og dialogen skulle omhandle, hvad der optog beboeren for tiden. Teamet skulle lytte til beboerens udtalelser og i deres refleksioner skulle de lytte efter, hvad beboeren oplevede, som vigtigt for hende. Hvilke værdier var der at finde i det sagte? Hvilke intentioner? Det næste på mødet, handlede om at teamet reflekterede højt, mens beboeren var til stede. Når man reflekterer, er det hensigten at beboeren oplever sig selv hørt, set og forstået. Jeg ønskede for beboeren, at hun gik oprejst fra mødet og med en lyst til at deltage i et nyt møde, en anden gang.

Hvad skete der så på mødet? Beboeren kom ikke til mødet.... **Hun kom ikke?** Nej, vi afholdt mødet uden hende. Det var det jeg sagde til at begynde med; mødet gik ikke helt som forventet.

Hvad lærte I af det? At udholde at være i komplekse problemstillinger, griner Maria. Ej, vi lærte at alting er en proces og at alting ikke lykkedes, altid. Vi lærte også noget om accept, at kunne sige til os selv; det er ok at det ikke gik denne gang. Jeg lærte også, at forberedelse af møder er vigtig. Jeg synes forberedelsen af mødet skabte en seriøsitet og energi omkring vores arbejde.

Hvad lærte du? Jeg tænker faktisk at det her møde var mit lille personlige bidrag til den faglige udviklingsproces, som Parkvænget er i gang med. Det var min læringsproces i forhold til at tænke netværksorienteret, i en relationel praksis.

Det er ikke nemt at formidle fænomener og eller at beskrive fænomener i sin helhed. Så når jeg forsøger at sætte ord på fænomenet 'åben dialog', handler det ikke kun om det sagte – det handler også om stemninger, fornemmelser, billeder for det indre blik.

Hver gang der siges noget, åbnes der op for noget nyt i samværet mellem mennesker. Det er komplekst. Den åbne dialog rammer sikrer dette nærvær. Det er betingelsen for dialogen. Forsøger jeg at skabe en styring i dialogen ved at spørge mig selv: Hvor skal jeg hen? Hvad skal jeg nu? Hvad skal jeg spørge om? Har jeg tjek på det hele? Så har jeg skygget for dialogen. Det er udfordringen ved kompleksitet.

Hvad kan du kalde alt der her, som vi nu har talt om? Hvad kan det være et udtryk for set fra dit perspektiv? Kærlighed til mit fag, til de mennesker jeg arbejder med og til livet. **Hvad betyder ordet kærlighed for dig?** Det handler om at gøre tingene rene – som i følelsen af kærlighed. Kærligheden klæder mennesker på med accept, begejstring, ubetingethed, mod og håb. Kærligheden gør mennesker gavmilde. Mere kan jeg ikke sige om kærlighed. Jeg oplever at vi ofte har klædt os selv på, med så mange faglige forståelser, at vi mister essensen af det sociale arbejde. Vi har brug for at forbinde os selv med det arbejde vi laver, for at kunne finde ind til kernen.

Hvordan genkender du, det vi netop har talt om, fra dit eget liv? Det genkender jeg fra da jeg skulle finde mit ståsted i Danmark. Det blev mit held, at jeg blev modtaget kærligt og havde nogen at tage mig af. Alligevel havde jeg, da jeg immigrerede, givet afkald på mit grundlag - det fundament som min identitet hvilede på. Jeg var i krise - men kærligheden var fundamental. Som udlændig har man endnu ikke sproget, man befinder sig i en afventede position. Man bliver iagttagere og lyttende - mens man mobiliserer alle sine ressourcer for at kunne 'blive til' igen. Denne erfaring kan betragtes som en slags dannelsesrejse og med stor sandsynlighed spejler den sig i den måde, som jeg møder andre i mit hjælpearbejde idag.

Jeg sidder lidt og tænker over Marias ord, jeg læser tilbage i mine noter og får lyst til at spørge hende om, hvordan hendes eget liv og arbejdet med beboerne kan kædes sammen, derfor spørger jeg hende til intentionen med hendes handlinger i forhold til beboeren i eksemplet.

Hvis vi vender blikket tilbage til dit konkrete eksempel med beboeren, prøv at sætte nogle ord på, hvad der var vigtigt for dig i forhold til hende. Min intention var at beboeren kom tættere på sig selv. At hun kom tættere på sine egne værdier og kunne se sig selv, som en aktør i sit eget liv. Måske endda, at hun turde hvile i sit liv. At hun i fremtiden tør satse på sit eget liv, hvis man kan sige det sådan. Det er jo netop dét, som åbne dialoger skal hjælpe med til, at personen handler ud fra det personen ønsker.

Hvad synes du det siger om tankegangen i Åben Dialog, generelt? Et budskab i åben dialog kan være, at mennesker udvikler sig i relation med hinanden. Det er i samspillet med andre, at vi kan udforske og udfolde.

Hvad tror du, at jeg ville kunne se dig selv gøre i fremtiden, i ånden af Åben Dialog? Jeg kommer til at tænke på det møde jeg fortalte om før. Det handler om tillid. Tillid til at tro på at tingene kan lykkes, selv om vi er usikre. Vi kan være meget hurtige til at forkaste nye måder at tænke på, hvis det ikke lige virker første gang. Så kommer vi med forslag til, hvordan vi ellers kan gøre tingene. Vi giver gode råd, med de bedste intentioner, selvfølgelig. Jeg vil blive ved med at holde fast i de værdier som Åben Dialog inviterer til.

Det er en to års uddannelse og jeg håber at jeg både kommer til at glædes og blive overrasket under uddannelsen. Jeg håber også, at jeg finder opbakning til at introducere og øve mig på det, som jeg uddannes til. Under den systemiske og socialkonstruktivistiske tænkning har Åben Dialog gode vilkår. Mulighederne for Åben dialog findes fx under samtaler med beboerne, i teamenes refleksionsmøder med beboerne som gæst, eller i samarbejdet med kollegaerne. Jeg vil gerne blive klogere på Åben Dialog!